

כֵּן יָקוּם!
(חתימת המלכות).

ספר ארבעה-עשר.

עַל הַתְּבִיעָה

ובו הקדמה ושני שערים.

הקדמה.

אילו מונחים ממונחי הפיקה.

1613. תביעה היא דרישת האדם את זכותו מאחר בפני השופט.¹ תביעה (דעווא).
אדם זה קרוי תובע. תובע (מדעי).
והשני – נחבע. נחבע (מדעי עליה).
1614. נשוא-התביעה הוא הדבר שדורש אותו התובע. נשוא-התביעה (מדעי בה).
1615. סתירה פרושה דבור שיצא מפי התובע הסותר את תביעתו כלומר, הגורם לבטולה. סתירה (תנאקצ').

שער ראשון.

עַל תְּנַאי הַתְּבִיעָה וְדִינָהּ וְעַל תְּבִיעָה-שֶׁפִּנְגַּד

ובו ארבעה פרקים.

פרק ראשון.

על תנאי השלמות של התביעה.

1616. התובע והנתבע צריך שיהיו שניהם בני-דעת. שוטה וקטן-שאינו מבחין אין תביעתם שלמה. אבל יכולים אפוטרופסיהם להיות תובעים ונתבעים תחתיהם בכוח אפוטרופסותם. כשרות בעלי הדין.
1617. צריך שיהא הנתבע ידוע. ידעת הנתבע.
לפיכך, אם אמר התובע: „יש לי חוב של כו"כ גרש אצל אדם אחד או אצל אנשים אחדים מבני כפר פלוני“, ולא נקב את שמותיהם — אין תביעתו שלמה, ויש צורך לציין את הנתבע בשם.
1618. צריך שיתברר הדין במעמד בעלי הדין. נתבע שסרב לבוא לבית המשפט ולא שלח מורשה, יבואר דינו בספר השופטים. הדין במעמד בעלי-הדין.

¹ עיין: אהמד נ. ראיס — C. A. 231/37 5 P.L.R. 34

1619. צריך שיחא נשוא־התביעה ידוע. לא היה נשוא־התביעה ידוע, ידיעת נשוא־

התביעה.

אין התביעה שלמה.

1620. ידיעת נשוא־התביעה באה על ידי הוראה באצבע או על ידי תאור. כיצד?

כיצד? היה נשוא־התביעה מטלטלים שבעין, והיה מצוי בבית המשפט

הרי הוראה עליו באצבע ניה. לא היה מצוי, הרי זה נודע על ידי תאורו וכנויו

וקביעת מחירו.

ואם היה נשוא־התביעה נכסים־שאינם־נדים, הרי הם נקבעים על ידי סיום

מצריהם. ואם חוב הוא, יש לפרש את סוגו, מינו, כנויו וסכומו.

כל זה יבואר בסעיפים הבאים.

1621. היה נשוא־התביעה מטלטלים והיה מצוי בבית המשפט בשעת

מטלטלין.

בירור הדין, מודיע התובע את תביעתו כשהוא מורה על החפץ באצבע ואומר: „דבר

זה שלי הוא, והנתבע החזיק בו שלא כדין, והריני דורש שיחזירנו לידי“.

לא היה הדבר מצוי בשעת בירור הדין ואפשר להביאו מבלי להוציא

הוצאות, מביאים את הדבר לבית המשפט למען יוכלו להראות עליו בשעת בירור

הדין, או בשעת גבית העדות או בשעת ההשבעה.

ואם אין אפשרות להביא את נשוא־התביעה מבלי להוציא הוצאות, מתארו

התובע על ידי תאור סגולותיו וְשְׁוִיָּו. אבל בתביעות שענינן גולה ומשכון אין מן

הצורך לפרש את המחיר.

כיצד? הרי שאמר: „טבעת משובצת בַּרְקָת גזל מידי“, ולא פירש את

שְׁוִיָּו, ואפילו אם אמר: „לא אדע מה שְׁוִיָּו“, התביעה שלמה.

חפצים ממינים
שונים.

1622. היה נשוא־התביעה דברים־של־ממש השונים בסוגם, במינם

ובסגולותיהם, די לפרש את מחירם הכולל, ואין מן הצורך לפרש את שְׁוִיָּו של כל

דבר ודבר בפני עצמו.

נכסים־שאינם־
נדים.

1623. היה נשוא־התביעה נכסים־שאינם־נדים, צריך לקרוא בשם העיר

או הכפר, או השכונה והרחוב, ולציין את ארבעת או שלשת מצריו. ואם היו

בעלים למצרים, הרי הוא קורא בשמם ובשם אבותיהם ואבות אבותיהם. אבל

אדם ידוע ומפורסם, די בהזכרת שמו וכנויו, ואין צורך לקרא בשם אבותיו

ואבות אבותיו.

וכן אם לא היתה הנחלה צריכה סיום מחמת היותה ידועה לַפֶּל, לא

הצריכו לציין את המצרים בשעת התביעה או בשעת גבית העדות. וכן מי

שתבע לאמור: „הנחלה שמצריה רשומים בשטר זה שלי היא“ — התביעה שלמה.

טעות במספר
האמות.

1624. תובע שציין את המצרים כתקונם וטעה במספר האמות או הדונמים

של הנחלה, ברב או במעט, אין בזה כדי מניעה לשלמות התביעה.

תביעת מחיר
נחלה.

1625. תביעה בענין מחיר נחלה אין בה מן הצורך לפרש את המצרים.

1626. היה נשוא-התביעה חוב, על התובע לפרש את סוגו, מינו, כנויו וחבותו.

כיצד? צריך הוא שידיע את סוגו של דבר, אם זהב וכסף; את מינו — מטבעות עותמניות או אנגליות; כנויו — מעות יפות או רעות, ואת הסכום. אבל אם תבע כו"כ גרש סתם, תביעתו שלמה, וגורסים אותו הגרש היוצא לפי המנהג במדינה. ואם שני מיני גרשים יוצאים שם והיה האחד חריף יותר בהוצאה, גורסים את בעל הערך הפחות. הוא הדין באדם שתבע כו"כ בשליק, גורסים את הבשליק השחור שהוא מן המעות הרעות.

1627. היה נשוא-התביעה דבר-של-מש, אין מן הצורך לברר את סבת הבעלות, והרי תביעת קנין בעלות בלבד שלא בפרוש סבה, כגון „נכסים אלה לי הם” — דיה.

אימתי צריך לפרש את סבת הבעלות?

אבל אם היה נשוא-התביעה חוב, יש לברר את מקורו, אם הוא מחיר ממכר, שכר, או חוב הבא מסבה אחרת. כללו של דבר: שואלים לסבת החוב.

1628. דין ההודאה הוא לברר את עצם ההודאה ולא לקבוע המצב שמעקרא. לפיכך אין ההודאה יכולה לשמש סבת בעלות, ותובע שהסתייע בתביעתו בהודאת הנתבע בלבד, אין שומעים לו.

אין הודאה סבה לבעלות.

כיצד? מי שתבע לאמר: „נכסים אלה שלי הם, ואדם זה, המחזיק בהם, הודה לי כי שלי הם”, נזקקים לתביעתו.

הוא הדין אם אמר התובע: „כו"כ גרש יש לי אצל אדם זה שקבל אותם ממני בהלוואה, ואף הוא עצמו הודה שחייב לי כו"כ גרש מאותה סבה”, נזקקים לו. אבל אם תבע לאמור: „מאחר שאדם זה הודה לי בכו"כ גרש שקבל ממני בהלוואה, הריני זכאי בהם ודורשם אני מידו”, אין נזקקים לתביעתו.

1629. צריך שיהא נשוא-התביעה דבר הניתן להוכחה. לפיכך, דבר שאין הדעת סובלתו או תביעת דבר שאינו בכדי שיהיה לפי המנהג, אין תביעתו שלמה.

מה יכול לשמש נשוא-התביעה?

מטעם זה, מי שאמר על אחר שיחוסו ידוע או על גדול ממנו בשנים: „זה בני”, אין תביעתו שלמה.

1630. הצריכו שיהא בה בתביעה, לכשתוכח, כדי לחייב את הנתבע באיזה דבר.

טיב התביעה.

כיצד? מי שהשאל הפץ לחברה, ונמצא אדם שבא בתביעה לאמר: „הריני קרובו של המשאיל, ורצוני שישאלנו לי”, אין תביעתו שלמה. הוא הדין באדם

* בשליק = בן-חמש. מטבע ידוע.

שמנה אחר מורשה לאיזה דבר, ונמצא מי שבא בתביעה, לאמר: „הריני שכנו, וראוי אני יותר להיות מורשו“, אין תביעתו שלמה. הואיל ורשאי אדם להשאיל את נכסיו לכל מי שירצה, ולהרשות בעסקיו את מי שירצה. והרי אף אם הוכחו התביעות, אין לחייב את הנתבע.

פרק שני.

על תביעה-שכנגד.

1631. תביעה-שכנגד היא טענה הבאה מטעם הנתבע לדחות בה את תביעה שכנגד (דפ"ע).

תביעת התובע.

כיצד? מי שתבע כו"כ גרש מלון, ואמר הנתבע: „פרעתיך“, או: „מחלת לי“, או: „נתפשרנו“, או: „אין הסכום מלוה אלא מחיר נכסים ידועים שמכרתי לך“, או: „המחיתך על פלוני לקבל ממנו סכום שהיה לי אצלו, ואתה הוא שפרעת לי אותו הסכום במומחה“, הרי דחה בכגון זה את תביעת התובע.

וכן מי שתבע לאמר: „ערבת לכו"כ גרש חוב שהיה לי על פלוני“, וטען הנתבע שהחייב כבר פרע את הסכום, הרי דחה בזה את תביעתו.

וכן מי שבא בתביעה לאמר: „נכסים אלה שבידך שלי הם“, וטען הלה ואמר: „קודם לכן כשתבע פלוני נכסים אלה מידי העידות לזכותי“, הרי דחה בזה את תביעת התובע.

הוא הדין במי שתבע כו"כ גרש מעזבונו של מת, וכפר היורש, והביא התובע ראיה על תביעתו, הרי אם טען היורש שחוב זה פרעו המוריש בחייו, דחה בזה את תביעת התובע.⁽¹⁾

1632. מי שהוכיח את תביעתו-שכנגד בראיה, בטלה תביעת התובע. לא הביא ראיה על דחיתו, משביעים את התובע לפי דרישתו. לא רצה התובע להשבע, הרי הוכחה בזה דחיתו של הנתבע. גשבע התובע — תורה תביעתו למקומה.⁽²⁾

1633. מי שתבע כו"כ גרש מאחר, וטען הנתבע לאמר: „סכום זה המחיתו על אחר, וקבלתם שניכם את ההמחאה“, והביא ראיה לדבריו במעמדו של אותו מומחה, הרי דחה בטענתו את התביעה ונפטר ממנה. ואם היה הדבר שלא בפני המומחה, הרי התביעה-שכנגד תלויה ועומדת, עד שיבוא הלה.

⁽¹⁾ עיין: היועץ המשפטי נ. יורשי הנסיך מחמד סלים — C. A. 227/37 6 P.L.R. 8

פרק שלישי.

איזהו בעל-דין, ומי אינו בעל-דין.⁽¹⁾

1634. התובע דבר מחברו, הרי אם אפשר היה להוציא פסק-דין על פי הודאתו, אילו הודה הנתבע, נעשה הוא בעל-דינו לתביעה ולהבאת ראיה, ואילו אם אין להוציא פסק-דין אף אם הודה הנתבע, הרי גם אם כפר אינו נעשה בעל-דין. כיצד? סותר שבא בתביעה על אדם לאמר: „פלוגי שליחך נטל נכסי אלה, שלם מחירם“, הרי מאחר שאם יודה בתביעה יהא חייב לשלם, הרי גם אם כפר, נעשה בעל-דינו של התובע, ונוקקים לתביעת התובע וראיותיו. אבל מי שבא בתביעה לאמר: „פלוגי מורשך ללקיחה, לקח מיד“, הרי מאחר שלא יהיה הנתבע חייב לשלם את מחיר הממכר, לו גם יודה, אין הוא נעשה בעל-דינו אף אם כפר, ואין נוקקים לתביעת התובע. יצאו מכלל זה האפטרופוס וממונה ההקדש. כגון אם בא אדם בתביעה ואמר: „נכסים ידועים מנכסי הקטן או מנכסי ההקדש שלי הם“, הרי הואיל ואין הודאת האפטרופוס והממונה מועילה, אין לחייבם בהודאתם, אבל כפירתם מועילה, ונוקקים לתביעתו של התובע ושומעים את ראיותיו. אבל אם הובאה תביעה בענין קשר שהתקשר בו האפטרופוס או ממונה ההקדש, גם הודאתם מועילה. כיצד? אפטרופוס שמכר נכסי קטן בהיתר שרעי, הרי אם בא הקונה בתביעה, הודאת האפטרופוס מועילה.

איזהו בעל-דין
תובע?

1635. בתביעת דבר-שלי-ממש אין בעל-דין אלא המוחזק בלבד. כיצד? מי שגול סוס מחברו ומכרו ומסרו לאחר, ורצה הנגול להחזיר לעצמו את הסוס, אינו תובע אלא מהמוחזק בלבד. אבל אם רצה לחייב בדמי הסוס, יביא תביעה על הגולן.

תביעת דבר
של ממש.

1636. נמכרו נכסים ונמצא עורר, הרי אם נטל כבר הלוקח את הנכסים, אין אחר חוץ מהלוקח נחשב לבעל-דינו בשבועה ובהבאת ראיות, ולא הצריכו שיהא הדין במעמד המוכר. ואם לא נטל עדיין הקונה את הנכסים, מאחר שהוא הבעלים, והמוכר המחזיק בהם, צריך שתהא התביעה וגבית העדות במעמד שניהם.⁽²⁾

בעל דינו
של עורר.

1637. בתביעת פקדון מאת הנפקד, ושאלה מהשואל, ומושכר מאת השוכר, ומשכון מאת מקבל-המשכון, צריך שיהא הדין מפני שניהם, בפני הנפקד והמפקד, השואל והמשאל, השוכר והמשכיר, מקבל-המשכון והמשכון.⁽³⁾

תביעת פקדון,
שאלה, מושכר
ומשכון.⁽¹⁾ עיין: שאהין ג. ג'רדה — C. A. 151/35 7 Rot. 182⁽²⁾ עיין: אחמד ג. ראיס, לעיל.⁽³⁾ עיין: רוזוב ג. ליטווינסקי — C. A. 54/31 1 P.L.R. 699 — סואטיצקי ג. ממשלת אר"י, לעיל.

אבל אם נגזל הפקדון, השאלה, המושכר או המשכון, הרי הנפקד, השואל, השוכר ומקבל-המשכון לבד יכולים לתבוע מידי הגולן, אף שלא בפני הבעלים. אבל אין הבעלים יכולים לתבוע שלא בפני אלה.

אין הנפקד בעל דינו של הלוקח.

1638. הנפקד אינו נעשה בעל דברים של הלוקח.

כיצד? מי שבא בתביעה בענין בית שמחזיק בו אחר לאמור: „בית זה קניתיהו מאת פלוני בכר"כ גרש, מִסְרָהו לי" ואמר האחר: „פלוני הוא שמסר את הבית פִּקְדוֹן לידי, דוחים את תביעת התובע, ואין צורך להביא ראיה על הפקדון. אבל אם אמר התובע: „אמת, מסר פלוני את הבית לפקדון בידך, אבל מִקְרָהו לי אחר כך וגם מסר הרשאה לידי ליטול אותו מידך", הרי אם הביא ראיה על המכירה וההרשאה, מקבל הוא את הבית מידי שומריו.⁽¹⁾

אין הנפקד בעל-דברים לבצע חובו של המפקיד.

1639. אין הנפקד יכול להיות בעל-דברים של בעל חובו של המפקיד.

לפיכך, בעל חוב שהביא ראיה בפני הנפקד על חוב שיש לו אצל המפקיד, אין הוא נפרע את חובו מהפקדון שבידו. ואולם לפי סעיף 799 יכול מי שהנעדר חייב בפרנסתו לתבוע מהנפקד שיפרנסו מכספי הנעדר המופקדים בידו.

אין החייב לחייב בעל דינו של בעל החוב.

1640. אין החייב לחייב נעשה בעל דינו של בעל החוב.

לפיכך, אין להביא ראיה בפני החייב של המת על דבר שיש לו להפרע מהמת.

הלוקח מן הלוקח.

1641. אין הלוקח מן הלוקח נעשה בעל-דינו של המוכר.

כיצד? מי שמכר נכסים לחברו, והלך האחרון ומכרם ומסרם לאחר, ובא המוכר וטען לאמר: „נטל הלוקח הראשון את הממכר ולא שלם מחירו, שלם אתה", או: „מסור לי את הממכר כדי לעכבו תחת ידי עד שישולם המחיר", אין נזקקים לתביעתו.

תביעה למת או לחובתו.

1642. יכול אחד היורשים לבד לעמוד בדין לזכותו של המת ולחובתו.

אבל בתביעת דבר-של-ממש מהעזבון, אין בעל הדין אלא היורש המוחזק בלבד. ואילו יורש שאין הדבר בחזקתו אינו יכול לשמש בעל-דין.⁽²⁾

כיצד? יכול אחד היורשים לבד לתבוע חוב שיש לו למת אצל אחר, ומשהוכח הדבר פוסקים את החוב לזכותם של כל היורשים. אבל היורש התובע אינו נוטל אלא את חלקו בלבד, ואינו יכול ליטול חלקם של שאר היורשים. וכן מי שרוצה לתבוע חוב מעזבון, יכול הוא לבוא בתביעה על אחד היורשים בלבד, בין שיש מנכסי העזבון ביד היורש או לאו.

⁽¹⁾ עיין: מחסני בונדר ליואנט ג. ביבי — C.A. 135/35 7 Rot. 378

⁽²⁾ עיין: שדיד ג. טננבאום — P.C.A. 47/32 1 P.L.R. 831

נכטיגל ג. טוטח — C.A. 83/37 2 C.L.R. 4

כרפוטלי ג. טאהא — C.A. 75/39 6 P.L.R. 504

ותביעה שהיתה על דרך זה בפני אחד היורשים בלבד, והודה היורש, אין מצווים עליו לפרוע אלא אותו סך מהחוב, כשעור העולה בחלקו בלבד, ואין בהודאתו כדי לחייב גם את שאר היורשים.

ואם לא הודה היורש, והביא התובע ראיה על תביעתו בפני אותו היורש בלבד, הרי פסק-דין יוצא לגבי כל היורשים. וכשבא התובע להפרע מהעזבון את חובו שפסקו לזכותו, אין שאר היורשים יכולים לומר לו: "הבא ראיה שוב על אותו החוב בפנינו", ואילו רשאים הם לבוא בתביעה-רשכנגד, לדחות בה את תביעתו.

אבל אם בא אדם לפני החלוקה ותבע מהעזבון סוס שביד אחד היורשים ואמר: "סוס זה שלי הוא והפקדתיו ביד המת", הרי היורש המחזיק בסוס הוא לבד בעל דינו של התובע. תבע משאר היורשים — אין נזקקים לו.

ואם תבע מאת היורש המוחזק, ויצא הדין על פי הודאתו, אין הודאתו קיימת אלא לגבי חלקו בלבד, ואינה מועילה לגבי שאר היורשים, ופוסקים לתת לתובע כחלק שהיה לזה בסוס. ואם כפר היורש המוחזק, והוכיח התובע את תביעתו, מוציאים פסק-דין נגד כל היורשים.

1643. בתביעת דבר-של-ממש המשותף לאנשים אחדים שלא מחמת ירושה, אין אחד השותפים יכול להיות בעל-דינו של התובע לגבי חלקו של השותף השני. כיצד? בית השותפים מחמת לקיחה בשותפות שתבעו אדם בפני אחד השותפים ואמר: "בית זה שלי הוא", והוכיח תביעתו, ויצא פסק דין לזכותו, אין פסק הדין חל אלא על חלק השותף שעמד אתו בדין בלבד, ואין הוא מועיל לגבי שאר השותפים.⁽¹⁾

תביעת דבר של ממש שבשותפות.

1644. בתביעת מקומות שהנאתם לצבור כולו, כגון דרך הרבים, יכול כל אחד מבני הצבור לשמש תובע, ונזקקים לתביעתו, ואפשר להיב לפיה את הנתבע.

מקומות שהנאתם לצבור.

1645. שני כפרים שתושביהם עדה-לא-מצערה, שנפל דין ביניהם בנידון דברים שהנאתם משותפת לרבים, כגון נהר ואדמת מרעה, די במעמד אנשים אחדים מכל צד. אבל אם היו תושבי הכפרים עדה-מצערה, לא די במעמדם של כמה מהם, וצריך שיתברר הדין בפני כולם או בפני מורשיהם.⁽²⁾

בעלי הדין שהן עדות.

עדה-מצערה (קום מחצור).

1646. תושבי כפר שמספרם יתר על מאה אין רואים אותם כעדה מצערה.⁽²⁾

עדה-לא-מצערה (קום ע'יר מחצור).

(1) עיין: כריג'ה סלים נ. איסמאעיל נצרה — J. A. 29/29 1 P.L.R. 422

(2) עיין: קרן קימת נ. שט ערבי מצאריב — C. A. 122/39 1940 S.C.J. 220

עכדולנבי נ. עואד — C. A. 45/40 7 P.L.R. 171

פרק רביעי.

על הסתירה.

סתירה – מניעה
בתביעה.

1647. הסתירה יש בה כדי מניעה לתביעה בעלות.

כיצד? מי שרצה לקנות בית ובא לאחור מכאן בתביעה וטען שנכסים אלה שלו היו מלפני שעת המקח. אין שומעים לו.
וכן מי שאמר: „אין לי אצל פלוני כלום“, ובא אחר כך ותבע ממנו דבר – אין שומעים לו.
הוא הדין באדם שתבע את חברו לאמר: „נתתי לך כו"כ גרשים על מנת שתמסרם לפלוני, והואיל ולא נתת לו את הסכום הזה חייב אתה להחזירם לי“ ולאחר שכפר הנתבע, והוכיח התובע את תביעתו בראיה, חזר בו הנתבע ואמר: „אמת, נתת לי כו"כ גרשים על מנת שאמסרם לפלוני, וכבר מסרתם לידו“, ורצה לדחות בזה את התביעה – אין שומעים לו.

וכן מי שבא בתביעה בענין חנות הנמצאת ברשות אחר ואמר: „חנות זו שלי היא“, וטען המוחזק ואמר: „אמת, חנות זו שלך היתה, אבל מכרתה לי ביום פלוני“, וכפר התובע לאמור: „לא היה בינינו מקח וממכר מעולם“, הרי אם לאחר שהביא המוחזק ראיה על טענתו, חזר בו התובע ואמר: „מכרתי לך אמנם חנות זו ביום פלוני, אבל מכרתי חזרה היתה, או נתקשר המכר על דרך ידוע ובתנאי המפסיד את המכר“, אין בזקקים לתביעתו.⁽¹⁾

סתירה –
ע"י הודאה.

1648. מי שהודה לחברו בנכסים, כשם שאין הוא יכול לתבוע לאחור

מכאן נכסים אלה לעצמו, כך אין הוא יכול להיות תובע לאחור בתור מורשהו או אפוטרופסו.⁽²⁾

⁽¹⁾ עיין: מרקוס נ. מרקוס – 1722 5 Rot. 125/26 C. A.

דגון נ. חיים – 65 1 Rot. 104/31 C. A.

אל דילבי נ. חג' עכדאלה – 693 1 P.L.R. 146/31 C. A.

אל קודסי נ. אלקודסי – 854 9 Rot. 93/34 C. A.

חליל נ. חליל – 14 1 P.L.R. 141/23 L. A.

אביאד נ. שהאב – 159 2 C.L.R. 174/37 C. A.

רובנשטיין נ. וינברג – 485 5 P.L.R. 218/38 C. A.

בנקו די רומא נ. מרקוס – 565 5 P.L.R. 233/38 C. A.

טואטיצקי נ. ממשלת אר"י; עליאש נ. ממשלת אר"י, לעיל.

אבו'וש נ. היועץ המשפטי – 107 8 P.L.R. 227/40 C. A.

שחאדה נ. אלעמארי – 356 1 P.L.R. 66/25 C. A.

מני ומנצור נ. בנק עוחומן – 307 7 Rot. 70/36 C. A.

בערעור למועצה המלך – 9 (4) All England Reports 1939 73/38 P.C.A.

⁽²⁾ עיין: פרנק נ. ממשלת אר"י – 1470 4 Rot. 19/23 C. A.

ממשלת אר"י נ. הכנסיה היוונית הקטולית – 245 5 P.L.R. 40/38 C. A.

1649. מי שמחל לאחר בכל התביעות שיש לו עליו, ובא אחר כך ותבע ממנו נכסים לעצמו, אין תביעתו שלמה.
אבל יכול הוא לתבוע ממנו בשמו של אחר, בתורת מורשה או אפוטרופוס.
1650. מי שתבע נכסים לאחר וחזר ותבע אותם נכסים לעצמו, אין תביעתו שלמה.
ואולם אף לאחר שתבע לעצמו, יכול הוא לתבוע אחר כך לאחר כמורשה, מאחר ויש שהמורשה לדין מִיָּחָס את הנכסים לעצמו, אבל לא יתכן שִׁיָּחָס אדם את נכסיו לאחר.¹
1651. כשם שאין לדרוש זכות אחת משנים, מיד כל אחד מהם בפני עצמו, כך אין לתבוע משנים זכות אחת שמקורה בסבה אחת.
1652. כשם שיש ותִּמְצָא סתירה בדבריו של מְדַבֵּר אחד, כך יתכן למצוא סתירה גם בדבריהם של שנים כשהם בבחינת מְדַבֵּר אחד, כגון המורשה והמרשה, והיורש והמוריש.
לפיכך, מורשה שבא בטענה הסותרת את טענת המרשה באותו ענין, אין הטענה שלמה.²
1653. הסתירה בְּטִלָּה עם הודאת בעל הדין שכנגד.
כיצד? מי שבא בתביעה על אחר שהוא חייב לו כו"כ גרש מלוה, וחזר וטען שסכום זה מחמת ערבות הוא, וְקָיָם הנתבע את טענתו — בטלה הסתירה.³
1654. גם הכחשה על ידי השופט מבטלת את הסתירה.
כיצד? מי שבא בתביעה לאמר: „הנכסים שביד אחר שלי הם”, וזכר הנתבע ואמר: „נכסים אלה של פלוני היו, וקניתיים מידו”, והביא התובע ראָיָה על תביעתו ונחתך הדין לזכותו, חוזר החייב בדין ותובע את מחיר הנכסים מאת המוכר, ואף על פי שיש סתירה בין הודאתו שהודה בתחילה שהנכסים של המוכר הם ובין דרישתו את המחיר, חזרה, הרי מאחר שהוכחש על ידי השופט, בטלה הסתירה.
1655. דבר שהיה בבחינת נסתרות, ונתברר טעמו של התובע, הרי זה מכפר על הסתירה.⁴
- כיצד? מי ששכר בית ובא אחר כך בטענה על המשכיר ואמר „בְּקִטְנֵי קנה אבא בית זה בשבילי, והיה דבר זה נסתר ממני בשעת השכירות”, והוציא שטר מקויים על כך ודרש את הבית מיד המשכיר, נזקקים לתביעתו.

¹ עיין: שפירא נ. מלובסקי — C. A. 92/33 2 P.L.R. 286

² עיין: ענבטאוי נ. אחמד — L. A. 173/26 1 P.L.R. 269

³ עיין: קאסם נ. יונס — C. A. 15/38 5 P.L.R. 237

⁴ עיין: מני ומנצור נ. בנק עותומן; חברת בוגדר ליואנס נ. ביבי, לעיל.

וכן מי ששכר בית ושמע אחר כך שבית זה נפל לו בירושה מאביו, ובא בתביעה על המשכיר — נזקקים לתביעתו.

1656. תחלת השתתפות בחלוקת עובון המת, הרי יש בזה משום הודאת שותפות בדבר הנחלק.

סתירה ע"י
התחלת חלוקת
העובון.

לפיכך, תביעה שלאחר החלוקה לאמר: „החפץ הנחלק שלי הוא“, הרי זה סתירה שיש בה כדי לבטל את התביעה.

כיצד? אחד היורשים שבא לאחר חלוקת העובון וטען ואמר: „דבר פלוני מהדברים של-ממש המחולקים קניתי מאת המוריש“, או „המוריש נתנו לי במתנה כשהיה בריא“ — אין שומעים לו.

אבל אם אמר: „המוריש נתן לי במתנה בְּקַטְנִי, ולא ידעתי מזה בשעת החלוקה“, הרי יש בזה משום טעם מספיק, ונזקקים לטענתו.

1657. שני מאמרים הסותרים זה את זה שהיה בכדי לְיִשְׁבֶם, וְיִשְׁבֶם התובע — בטלה הסתירה.

מאמרים סותרים
שיישבם התובע.

כיצד? מי שהודה על עצמו ששכר איזה בית ובא אחר כך בטענה ואמר: „בית זה שלי הוא“ — אין נזקקים לתביעתו.

אבל אם יָשָׁב את תביעתו ואמר: „קניתי בית זה לאחר ששכרתי“ — שומעים לו.

וכן מי שתבע מאחר סכום ידוע מִלֵּוֹה שיש לו בידו והשיב הנתבע: „לא נטלתי מידך דבר“, או „לא היה בינינו משאוֹ-מתן מעולם“, או „איני מכירך“, הרי אם לאחר שהביא התובע רֵאִיָּה בא הנתבע וטען לאמור: „פרעתידך“, או „מחלת לי סכום זה“, הרי הואיל ויש בזה כדי סתירה, אין נזקקים לטענתו. אבל אם תבע התובע כדלעיל, והשיב הנתבע: „איני חייב לך כלום“, ולאחר שהביא התובע רֵאִיָּה, אמר הנתבע: „אמת, חייב הייתי לך סכום זה ופרעתידך“, או „מחלת לי סכום זה“, והביא רֵאִיָּה על כך, הרי הוא יכול לדחות בזה את תביעת התובע.

וכן מי שבא בתביעה על אחר ואמר: „פקדון ידוע היה לי בידך, החזירתי לי“, וכפר הנתבע ואמר: „לא הפקדת בידי דבר מעולם“, הרי אם לאחר שהביא התובע רֵאִיָּה, בקש הנתבע לדחות את התביעה וטען: „החזרתי לך את הפקדון ומסרתיו לידך“ — אין שומעים לו. נמצא הפקדון בידו בעין — לוקחו התובע, אבד — גובה ממנו את דמי שוויו.

ואילו אם כשתבעו התובע כדלעיל, כפר הנתבע ואמר: „אין לך פקדון כזה אצלי“, ולאחר שהביא התובע רֵאִיָּה טען הנתבע לאמר: „אמת, היה לך פקדון אצלי, אבל החזרתי לך כבר ומסרתיו לידך“ — שומעים לו.⁽¹⁾

(1) עיין: בנקו די רומא נ. מרקוס, לפיל.

1658. מי שהודה שנעשה על ידיו קשר שלם לצמיתות וכתב שטר על הודאתו, ולאחר חזר בו מהודאתו וטען: „קשר זה ניתן לחזרה“ או „קשר נפסד הוא“ — אין שומעים לו.

אדם נחטט
על הודאתו.

כיצד? מי שמכר את ביתו לחברו במחיר ידוע ומסרו לידו זבא לפני השופט והודה לאמר: „ביתי במצרוי אלו ואלו מכרתיו לפלוני בכר“ כגרש במכירה שלמה לצמיתות, וכתבו לו שטר על הודאתו זו, ולאחר חזר בו מהודאתו וטען: „מכר זה מכר-חוזר הוא“, או „נתקשר בתנאי מפסיד זה“ — אין שומעים לו. וכן מי שנתפשר עם חברו בתביעה זבא לפני השופט והודה שפשרה זו נעשתה כתקונה, וכתבו שטר על הודאתו, ולאחר חזר בו ואמר: „פשרה זו בתנאי מפסיד זה נעשתה“ — אין שומעים לו.

1659. נכסים שאמר עליהם אדם: „שלי הם“, ומכרם במעמד אחר ומסרם ליד הקונה, הרי אם ראה זה האחר ושתק, שלא בטעם לדבר, ובא אחר כך בתביעה לאמר: „נכסים אלה שלי הם“, או „יש לי חלק בהם“, הרי אם היה אותו האיש קרובו של המוכר, בפעלה של המוכרת, או אשתו של המוכר, אין נזקקים לתביעתו. ואם זר הוא, אין בעצם היותו במעמד המכר בלבד כדי מניעה לשמיעת תביעתו.

סתירה לתביעה
ע"י שתיקת
התובע במעמד
המכר.

אבל אם לא רק שהיה במעמד המכר, אלא גם ראה תוך מספר ימים שהלוקח עושה בנכסים כבתוך שלו, כגון שבנה או הרס בנין או גטע עצים, ושתק בלא טעם לדבר, ולאחר בא וטען כדלעיל: „נכסים אלה שלי הם“ או „יש לי חלק בהם“ — אין נזקקים לו.¹

שער שני.

על התישנות.⁽²⁾

1660. תביעות חוב ופקדון ונחלת מלך וירושה, ותביעות מהקדש מעין דמי־קצבה, שליטה על פי שכירות־כפולה, ממונות־מותנית, ופירות שאינן נוגעות בעצם ההקדש, ותביעות שאינן נוגעות לצבור — הרי לאחר שעברו עליהן חמש עשרה שנה, שוב אין נוקמים להן.

תביעות שלא
בענין הקדש
וצבור 15 שנה.

(1) עיין: ענבסאוי נ. אחמד, לעיל.

(2) עיין: חברת ציגרות וטבק ערבית נ. חברה לביטוח יורקשיר — C. A. 71/39 6 P.L.R. 401

קמחאוי נ. יו"ר ההוצאה לפועל — H. C. 27/30 1 P.L.R. 490

סנבאום נ. מיקאסי — C. A. 70/38 5 P.L.R. 298

רוקבה נ. עואדאת — C. A. 192/40 7 P.L.R. 527

חבש נ. סורסוק — L. A. 45/23 4 Rot. 1206

בנק עותומן נ. ג'בור — C. A. 126/25 4 Rot. 1214

סלמה נ. איסמאעיל — C. A. 121/26 1 P.L.R. 234

יוסף נ. סאיע' — C. A. 137/26 4 Rot. 1478

1661. תביעות ממונה-ההקדש ושל האוכל מפירותיו הנוגעות לעצם בנכסי הקדש –
 36 שנה.

ההקדש נזקקים להן תוך שלשים ושש שנה.

אבל אם עברו שלשים ושש שנה, שוב אין נזקקים להן.

כיצד? מי שהחזיק בנחלה והשתמש בה כדרך שמוש בעלים בקנין מלך
 משך שלשים ושש שנה, ולאחר בא ממונה ההקדש בתביעה לאמר: „נחלה זו
 מנכסי הקדש היא” – אין נזקקים לתביעתו.⁽¹⁾

1662. תביעות דרך-היחיד וזכות-הנטיפה וזכות-ההשקאה, הרי אם היו תביעת זכויות
 בנחלות מלך –
 15 שנה. בנחלת מלך –
 36 שנה. בנחלת הקדש –

בנחלות הקדש, יכול הממונה לתבוע עד שלשים ושש שנה,

כשם שאין שומעים לתביעת אדמת מירי לאחר עשר שנים כך תביעות
 בענין דרך היחיד והנטיפה וזכות-ההשקאה באדמת מירי שעברו עליהן עשר שנים,
 אין נזקקים להן.⁽²⁾

1663. התישנות בנידון דידן, כלומר, זו שיש בה משום מניעה לשיעור
 ע"י עבירת זמן
 שלא באמתלא. היא עבירת זמן שלא בטעם מספיק, ואילו אין מחשבים את הזמן שעבר
 מחמת טעם כשר כדת, כגון קטנות התובע, בין אם היה לו אפוטרופוס ובין שלא
 היה לו אפוטרופוס, או היותו שוטה או פתי-ביותר, או משום שהיה במדינה
 אחרת במרחק תחום-נטיעה, או שהיה בעל דינו אלם.⁽³⁾

סוף מהצרה הקודמת.

- ע"י: סבא' נ. סטראחילביץ – C.A. 112/31 1 P.L.R. 674
 זיפטה נ. סינדיק דג'אני – C.A. 102/32 4 Rot. 1222
 חכים נ. מחרז – C.A. 146/32 4 Rot. 1223
 ג'ורף נ. שהאב-אל-דין – C.A. 20/33 2 P.L.R. 138
 יודלביץ נ. רוזנטאל – C.A. 150/33 2 P.L.R. 199
 פקיד ההקדשות נ. ממשלת אר"י – C.A. 68/35 8 Rot. 552; P.C.A. 56/38 7 P.L.R. 187
 גודאל נ. ברנפלד – C.A. 204/37 2 C.L.R. 153
 פאהימה חנום נ. שוקירי – C.A. 184/37 2 C.L.R. 217
 וינברג נ. חברת הכשרת הישוב – C.A. 23/39 6 P.L.R. 206
 סעדת חנום נ. היועץ המשפטי – P.C.A. 2/36 6 P.L.R. 292
 חנא נ. יר"ד הוצאה לפועל – H.C. 2/41 8 P.L.R. 80
- ⁽¹⁾ ע"י: ענכטאוי נ. אחמד; פאהימה חנום נ. היועץ המשפטי; פקיד ההקדשות נ. ממשלת אר"י לעיל.
 היועץ המשפטי נ. עואדאלה – L.A. 3/29 5 Rot. 1840
 דג'אני נ. צדיק – L.A. 38/30 5 Rot. 1850
 מנהל ההקדשות נ. אבו קישק – L.A. 60/33 2 P.L.R. 265
 מוקאש נ. מוקאש – L.A. 49/36 7 Rot. 904
- ⁽²⁾ ע"י: קרדיח נ. סמפלסון – L.A. 91/26 1 P.L.R. 128
 אסלים נ. האפסריארביה הארמנית; סלמה נ. איסמאעיל; רובינשטיין נ. וינברג לעיל.
- ⁽³⁾ ע"י: יארד נ. חורי – L.A. 32/24 4 Rot. 1209
 אוקירי נ. זאידה – C.A. 76/25 1 P.L.R. 87
 ע'אנם נ. ראחיל – C.A. 132/26 1 P.L.R. 151
 פאהימה חנום נ. שוקירי – L.A. 49/32 4 Rot. 1221
 סלמה נ. איסמאיל; חבש נ. סורסוק; פאהימה חנום נ. שוקירי לעיל.

לפיכך מחשבים את ההתישנות משעה שעבר ובטל הטעם.
 כיצד? אין מחשבים את הזמן שעבר על אדם בקטנותו, אבל מחשבים את
 ההתישנות מיום שהגיע לכלל בגרותו. וכן מי שהיתה לו תביעה על אָלֶם, הואיל
 ולא יכול היה לתבוע כל עוד היתה אֶלְמוּתוֹ של בעל דינו קיימת, אין בהתישנות
 כדי מניעה לשמיעת הטענה, ומחשבים את ההתישנות מיום שבטלה האֶלְמוּת.

1664. תחום-נסיעה הוא מרחק של נסיעה רגילה תוך שלשה ימים,
 כלומר, נסיעה של שמונה עשרה שעה.⁽¹⁾

תחום-נסיעה
 (מדת ספ'ר
 בעיר).

1665. שנים היושבים בשתי ערים שונות הרחוקות זו מזו תחום נסיעה
 הנפגשים לפרקים, אחת תוך שנים-מספר, וניתנה להם האפשרות בזה להצדין, ולא
 תבע אחד מהשני כלום, ונתישנה התביעה, הרי אם בא האחד על השני בתביעה
 שקדם ענינה לזמן ההתישנות, אין נזקקים לתביעתו.

תושבי ערים
 שונות הנפגשים
 לפרקים.

1666. מי שתבע לפרקים את חברו בפני השופט באיזה ענין, אחת תוך כל
 שנות-מספר, ועברו חמש עשרה שנה ולא נגמר הדין, אין בזה משום מניעה
 לשמיעת התביעה.

אין התישנות
 לאחר התביעה.

אבל דרישה שלא בפני השופט אינה מבטלת את ההתישנות. לפיכך, מי
 שדרש ותבע זכותו מחוץ לבית המשפט, ועבר זמן כדי התישנות התביעה, שוב
 אין נזקקים לתביעתו.⁽²⁾

1667. מחשבים את ההתישנות מהיום שבו הגיעה הזכות לתבוע לתבוע
 את נשוא-התביעה.

ההתישנות
 מתחילה מיום
 שנולדה הזכות.

לפיכך תביעת חוב שהאריכו זמנו, מחשבים את ההתישנות מהיום שבו צריך
 היה החוב להִפְרֵעַ, הואיל ולא היתה קודם לכן זכות לתבוע לדרוש ולתבוע את
 החוב הזה.⁽³⁾

כיצד? מי שתבע את חברו לאמור: „לפני חמש-עשרה שנה מכרתי לך
 חפץ פלוני על מנת שתשלם לי את מחירו לאחר שלש שנים, ונשאר לי בידך כו"כ
 גרש חיב, מחיר החפץ הנמכר" — שומעים לו, מאחר שלא עברו משעת חובת
 הפרעון אלא שתיים-עשרה שנה בלבד.

הוא הדין בהקדש המוקדש לְבָנִים, דור אחר דור, אין מחשבים בו את
 התישנות התביעות לגבי הדור השני אלא משעה שעבר ובטל הדור הראשון
 מהעולם; הואיל ולא היתה זכות תביעה לדור השני כל עוד ימי הדור הראשון.

⁽¹⁾ עיין: סאהימה חנום נ. שוקירי, לעיל.

⁽²⁾ עיין: חלף נ. ג'עוני — C. A. 57/39 6 P.L.R. 380

⁽³⁾ עיין: חנא נ. ראיס; חבש נ. סורסוק; דג'אני נ. צדיק; פקיד ההקדשות נ. אבוֹקִישְקוֹ;
 סעדת חנום נ. היועץ המשפטי; פקיד ההקדשות נ. ממשלת אר"י; חכים נ. מחרז, לעיל.

וכן בתביעות מהרמאוחר, מחשבים את ההתישנות משעת הגרושין או משעת פטירת הבעל או האשה, הואיל והמהר-המאוחר, זמנו משעת הגרושין או המות.

1668. בתביעת חוב ממישפשט-רגל אין מחשבים את ההתישנות אלא מיום שפסקה פשיטת-הרגל.
התישנות משפסקה פשיטת הרגל.

כיצד? מי שהיה בחזקת פושט-רגל תוך חמש-עשרה שנה רצופות, וידוע שטרם שב למעמדו, ובא אדם ותבעו לאמר: „מלפני חמש-עשרה שנה היה לי בידך כו"כ גרש מסבה פלונית, ולא יכולתי לתבוע ממך מאחר שהיית פושט-רגל תוך כל אותו הזמן, ועכשיו הואיל וכיךך לפרוע את החוב הריני תובעך" — שומעים לו.

1669. מי שהזניח את תביעתו ולא טען כדלעיל, ונמצאה התישנות, הרי כשם שאין נזקקים לתביעת עצמו בחייו, כך אין שומעים לתביעת יורשיו אחריו.
ההתישנות סובעת גם בזכות היורשים.

1670. הזניח המוריש את התביעה תוך זמן ידוע והיורש זמן ידוע, צירופי זמן, ונצטרפו שני הזמנים כדי התישנות — אין נזקקים לתביעה.

1671. מוכר וקונה ונותן מתנה ומקבלה, הרי הם כמוריש ויורש.
מוכר ולוקח נותן ומקבל מתנה.
 כיצד? מי שהחזיק במגרש ונהג בו דרך בעלים תוך חמש-עשרה שנה, והיה שם אדם שביתו סמוך לאותו מגרש שראה ושתק כל אותו הזמן, ולאחר מכן את ביתו לאחר, ובא הקונה ותבע לאמר: „מגרש זה הוא דרך-היחיד של הבית אשר קניתי" — אין נזקקים לו.
 הוא הדין אם שתק המוכר זמן מה והקונה זמן ידוע, ונצטרפו שני הזמנים כדי התישנות — אין נזקקים לתביעת הקונה.

1672. נמצאה התישנות לגבי אחדים מהיורשים בענין תביעת נכסים שיש לו למוריש אצל אחרים, ולא היתה התישנות ביחס ליורשים אחרים מאיזה טעם שהוא, כגון מחמת קטנות, ותבעו את הנכסים והוכיחו תביעתם בראיה, פוסקים לזכותם כחלקם בנשוא-התביעה, ואין בפסק-דין זה כדי לנפות גם את שאר היורשים.

1673. מי שהודה שהיה שוכר נחלה, אין לו חזקה לקנין בעלות בה שכירות. מחמת שדר חמש-עשרה שנה. אבל אם באו וטענו הבעלים לאמר: „נחלה זו שלי היא, השכרתיה לך לפני כו"כ שנים והייתי נוטל שכרה בקביעות", הרי אם שכירות זו היה לה קול, נזקקים לתביעה; אם אין לה קול — אין נזקקים לתביעתו.⁽¹⁾

⁽¹⁾ עיין: קירדחי נ. טמפלטון; אסלים נ. האפסריארכיה הארמנית, לעיל. עכדולנבי נ. אלהודה — C. A. 24/40 1940 S.C.J. 240

הודעת הנתבע
מבטלת את
ההתישנות.

1674. אין זכות עוברת ובטלה על ידי קדמות הזמן.
לפיכך, תביעה שיש בה התישנות והודה הנתבע בפרוש בפני השופט
שנשארה לו עדיין לתובע הזכות עד היום, אין משגיחים בהתישנות ומחייבים את
הנתבע לפי הודאתו.
אבל אם לא הודה הנתבע בפני השופט, וטען התובע שהודה הנתבע
במקום אחר, הרי כשם שאין נזקקים לעצם תביעתו של התובע, כך אין נזקקים
גם לתביעתו בדבר ההודאה. אבל אם ההודאה הנדונה יצא עליה שטר בכתב ידו
של הנתבע ולא נמצא כדי התישנות מיום כתיבת השטר עד יום התביעה, נזקקים
לתביעה בדבר ההודאה.⁽¹⁾

אין התישנות
בקרקעות צבור.

1675. תביעת קרקעות שהנאתם לצבור, כגון דרך הרבים, הנהר, ואדמת
המרעה, אין בה התישנות.
כיצד? מי שתפס אדמת מרעה השייך לכפר והחזיק בה תוך חמשים
שנה באין מפריע, ולאחר מכאן באו בני הכפר לתבוע את אדמת המרעה —
נזקקים לתביעתם.⁽²⁾

מאמר הכלכות: 9 להודש ג'מארי אלאחר שנת 1293.

חבר מועצת המדינה	נאמן התשובות	וזיר המשפטים
סיף אלדין	סיד הליכ	אחמד ג'ודת
סגן יו"ר בית המשפט לבקורת (תמ"ז)	סיד אחמד חלמי	חבר מועצת הבקורת השרעית
ראש הסופרים	עמר חלמי	חבר מועצת הבקורת השרעית
	עוזר לשומר פסקי הדין	אחמד האלד
	עבד אלסחאר.	

⁽¹⁾ עיין: תלחמי נ. ג'רוס — C. A. 30/38 5 P.L.R. 207

קוטינה נ. קוטינה — C. A. 139/40 7 P.L.R. 376

ויפטה נ. סינדיק דג'אני; מוקאט נ. מוקאט; חברה לציגוריות וסבך ערבית נ. חברה
לביטוח יורקשיר, לעיל.

⁽²⁾ עיין: היועץ המשפטי נ. עואדאלה — L. A. 3/29 5 Rot. 1846

אבו חנה נ. היועץ המשפטי — L. A. 72/34 5 P.L.R. 221

פקיד ההקדשות נ. ממשלת אר"י, לעיל.